

Tekenen in de tijd 211

6-12 augustus 2023

Afgelopen week waren in Portugal voor de zevenendertigste keer de Wereldjongerendagen. Erik Borgman luisterde online naar de teksten en keek naar de beelden. Hij werd vooral geraakt door de manier waarop de pijn en het lijden herdacht werd dat jongeren regelmatig ten deel valt.

Van 2 tot en met 6 augustus was paus Franciscus in Portugal voor de wereldjongerendagen. Op 6 augustus vierden wij in het Huis van Dominicus alvast het feest van onze patroon, Dominicus van Caleruega, dat eigenlijk op 8 augustus thuishoort. De Rooms-Katholieke Kerk viert wereldwijd op 6 augustus het feest van de gedaanteverandering van Jezus als hij met drie van zijn leerlingen de berg opgaat. 'Hij werd voor hun ogen van gedaante veranderd', zegt het Matteüsevangelie hierover, 'zijn gelaat begon te stralen als de zon en zijn kleed werd glanzend als het licht' (Matteüs 17,2). Dat licht droeg Dominicus uit.

Wij zijn voor een weekje vakantie in Frankrijk en ik zag en hoorde hoe de paus voor de half miljoen (!) jonge mensen die in Lissabon aanwezig waren, vooral stilstond bij de laatste woorden die Jezus tegen zijn leerlingen zegt, vlak voor zij weer naar beneden gaan, de berg af en het gewone leven in met al zijn moeizaamheid en bedreigingen: 'Wees niet bang' (vers 7). In wat ik er online van gezien heb, stonden deze Wereldjongerendagen sterk in het teken van de moeilijkheden die jonge mensen wereldwijd ondervinden. Natuurlijk was het ook een feestelijke, vaak uitgelaten bijeenkomst. Maar de paus maakte meermalen duidelijk dat hij zich goed bewust is van de donkere kanten van hun levens. Zijn preek van zondag dacht expliciet

... aan jullie, jonge mensen, [...] die grote dromen koesteren maar vaak vertroebeld worden door de angst dat ze niet gerealiseerd zullen worden; [...] aan jullie, jonge mensen, die in deze tijd geneigd zijn ontmoedigd te raken, om jezelf misschien ontoereikend te vinden of om je pijn te verbergen door die te maskeren met een glimlach; aan jullie, jongeren, [...] die inzet en verbeelding in jullie leven stoppen, maar het lijkt alsof dat niet genoeg is ...

Hij liet hen met nadruk weten dat de kerk en de wereld ze nodig heeft 'zoals de aarde regen nodig heeft', terwijl veel jongeren juist het gevoel hebben dat er niemand op hen zit te wachten. Zij zijn door God in Jezus gekend en geliefd en moeten daarom vooral niet bang zijn als ze nu teruggaan naar het gewone leven van elke dag met zijn alledaagse, maar vaak taaie problemen. 'Laat ieder van jullie in een kleine stilte voor zichzelf, in je eigen hart, deze woorden herhalen', zei hij. "'Wees niet bang".'

Voor mij als kijker op afstand was op deze zevenendertigste editie van de Wereldjongerendagen vooral het podium opvallend en de manier waarop dat werd gevuld. De uitstraling was in alles eigentijds, ook al werd er geregeld Gregoriaans gezongen en in het Latijn gebeden. Vooral de internationale groep dansers stal de show. Met hun hele lichaam drukten zijn vreugde en verdriet, angst en hoop, zorg en nieuwe toekomst uit. Op een voor mij bijzonder indrukwekkende manier gebeurde dit tijdens de Kruisweg die op vrijdagavond werd gebeden. De dansers beklommen de metershoge stellingen die waren opgesteld en beelden daar niet alleen de verschillende scènes uit Jezus' lijdensweg uit, maar lieten ook de vaak aangrijpende

actualiteit van dit lijden zien. Het brandde niet zelden door mijn computerscherm heen.

Zo werd ik bijzonder geroerd door de manier waarop de zesde statie werd uitgebeeld: 'Veronica droogt het aangezicht van Jezus af'. Bij deze statie staan ontmoeting en geraaktheid centraal, en de troost die een gebaar van tederheid kan betekenen. Er klonk in Lissabon een meditatie over hoe jonge mensen vaak eenzaam en ongelukkig waren, juist omdat zij geloofden wat iedereen hen zegt: dat ze sterk moeten zijn, dat ze zichzelf staande moeten houden en dat zij hun leven tot een geslaagd project moeten maken. De suggestie was vervolgens dat niet alleen gezien worden troost, maar dat ook anderen zien en troosten mensen uit hun isolement haalt. Met compassie anderen zien bevrijdt uit het gevoel de enige te zijn die tekort schiet en niet te voldoen. Aan het slot van deze meditatie werden de verschillende plaatsen waar op het metershoge decor de eenzaamheid was uitgebeeld, door lange witte doeken met elkaar verbonden. Elkaars aangezicht schoonvegen: er werd een netwerk van compassie verbeeld waar velen naar op zoek zijn en waaraan zij kunnen bouwen als zij zich realiseren dat zij zelf met compassie worden gezien. 'Wij hebben lief, omdat [God] ons als eerste heeft liefgehad' (1 Johannes 4,19).

En dan waren er nog de directe getuigenissen. Bij de derde, zevende en negende statie, waar verbeeld wordt hoe Jezus voor de eerste, de tweede en de derde keer onder het kruis valt, klonk steeds een persoonlijk verhaal van een jongere die werkelijk gevallen was: een jonge vrouw vertelde over seksueel misbruik, huiselijk geweld en abortus, een jonge man over depressiviteit en eenzaamheid en een andere jonge man over drugsverslaving. Steeds waren zij dankzij mensen in hun omgeving met het geloof in Jezus en de kerk in aanraking gebracht en dat had hun leven een nieuwe richting gegeven. Zij waren dus opgestaan na diep gevallen te zijn, dankzij anderen. Het was een boodschap van hoop, niet alleen omdat opstaan na diepe ellende met Gods hulp mogelijk blijkt, maar ook omdat iedereen de mogelijkheid heeft anderen daarbij te helpen. Dit is wat paus Franciscus onder een missionaire kerk verstaat: geen kerk die probeert nieuwe leden te winnen, maar een kerk die vol vreugde anderen laat delen in de vreugdevolle boodschap dat wij niet voor de dood en de ondergang zijn geschapen, maar voor het leven.

In de tiende statie van de Kruisweg wordt Jezus van zijn kleren beloofd. Het was in Lissabon aanleiding voor een reflectie over de verwoestende werking die de beelden van een geslaagd leven en een betekenisvol persoon kunnen hebben die via de sociale media worden verspreid. Jezus stond echter naakt, met niets anders dan zijn kwetsbare zelf en behield juist zo zijn waardigheid. Het is een belangrijke boodschap, en zeker niet alleen voor jonge mensen. Stel je voor dat niet alleen personen, maar ook sociale groepen, politieke partijen en naties hun kleren zouden afleggen. Dat zij niet langer een bijzondere status, een speciale waardigheid of een goddelijke uitverkiezing zouden claimen. Het zou opnieuw mogelijk worden om elkaar te erkennen in onze kwetsbaarheid en onze gekwetstheid. De Kruisweg op de Wereldjongerendagen maakte duidelijk hoezeer de katholieke traditie een levende herinnering kan zijn aan deze mogelijkheid.

Erik Borgman, lekenDominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus in Utrecht

De Kruisweg op vrijdag 4 augustus is terug te zien op <https://www.youtube.com/watch?v=zGBTpv43Lcw&t=42s>.

De eucharistieviering op zondag 6 augustus is terug te zien op <https://www.youtube.com/watch?v=kqoKa8e6zis>.

Het programma van de Wereldjongerendagen van 2023 is terug te vinden op <https://www.vatican.va/content/francesco/en/travels/2023/outside/documents/portogallo-gmg-2023.html>. In het programma zijn steeds mogelijkheden opgenomen om door te klikken naar de beelden en teksten en Engelse vertaling.